



emcdda.europa.eu

ZHRNUTIE – VYBRANÁ TÉMA Problémové užívanie amfetamínu a metamfetamínu v Európe

Európske monitorovacie centrum pre drogy a drogovú závislosť

Výročná správa 2010: stav drogovej problematiky v Európe

Embargo: 10.00 hod. ZEČ – 10. 11. 2010

Úvod

Táto vybraná téma, zameraná na európske krajiny, v ktorých je amfetamín a metamfetamín závažnou súčasťou drogovej problematiky, sa zaoberá súčasnou situáciou so zreteľom na historický vývoj užívania amfetamínov⁽¹⁾ od tridsiatych rokov 20. storočia, keď sa tieto látky začali predávať ako lieky. História užívania amfetamínov je výsledkom vzájomného pôsobenia celosvetových javov, akým boli rozšírenie rekreačného užívania drog v šesťdesiatych rokoch 20. storočia a nástup heroínu na európsku drogovú scénu v sedemdesiatych rokoch, ale aj miestnych udalostí, ako napr. vzostup malovýroby pervitínu (metamfetamínu) v bývalom Československu. V súčasnosti sa teda problém užívania amfetamínov v Európe vyznačuje výraznými rozdielmi medzi jednotlivými krajinami, možno nakoniec výraznejšími než v prípade akejkoľvek inej významnej nezákonnej drogy.

Amfetamín a metamfetamín

- Amfetamín a metamfetamín sú dve príbuzné syntetické látky, ktoré pôsobia ako stimulanty centrálnej nervovej sústavy. Môžu sa prehĺtať, šnupať alebo podávať injekčne a metamfetamín, najmä v kryštalickej forme, sa môže fajčiť.
- Obe látky majú také podobné účinky a vzhľad, že ani užívateľ ich nedokáže vzájomne odlíšiť.
- Vyhľadávaným účinkom oboch látok je povznesená nálada, pocit pohody, zvýšená energia, bdelosť, koncentrácia, ostražitosť a motorická a rečová aktivita, vyššia výkonnosť pri fyzických a mentálnych úlohách, znížený pocit únavy a menšie sociálne alebo sexuálne zábrany.
- Medzi škodlivé účinky patrí psychóza, kardiovaskulárne a cerebrovaskulárne ťažkosti, závislosť, psychologické a psychiatrické problémy, infekčné choroby (v prípade injekčného podávania) a smrť.

Výroba a dostupnosť drog

- Celosvetová produkcia amfetamínu sa sústreďuje v Európe, kde sa v roku 2008 nachádzalo 80 % zo všetkých zachytených laboratórií na výrobu amfetamínu. Centrami výroby amfetamínu v Európe sú pravdepodobne najmä **Holandsko, Poľsko a Belgicko** a v menšej miere **Estónsko, Litva a Nemecko**.
- Nelegálne zásobovanie metamfetamínom v Európe má viacero zdrojov – od miestnych malých „kuchynských“ laboratórií po obmedzené (v celosvetovom meradle) medzinárodné obchodovanie, pričom sa sústreďuje v dvoch regiónoch: stredná Európa (najmä **Česká republika**) a Baltické more.
- Kým v mnohých častiach sveta sa zvyšuje užívanie kryštalického metamfetamínu a jeho fajčenie, v Európe je metamfetamín dostupný takmer výlučne vo forme prášku, a tak je prakticky nemožné odlíšiť ho podľa účinku a vzhľadu od amfetamínu.
- Súčasné údaje z krajín na severe Európy ukazujú, že amfetamín by na trhoch niektorých škandinávskych a pobaltských krajín mohol byť postupne nahradený metamfetamínom.

Užívanie amfetamínov v rámci celkovej populácie

- V prieskumoch týkajúcich sa celkovej populácie a v prieskumoch medzi študentmi stredných škôl sa vo väčšine európskych krajín ukazuje relatívne nízka prevalencia užívania amfetamínov. No aspoň v piatich

(1) Amfetamín a metamfetamín sa spoločne označujú ako amfetamíny.

krajinách sa odhaduje, že za posledný rok túto drogu užilo viac ako 2 % mladých ľudí (vo veku 15 – 34 rokov): **Česká republika** (3,2 %), **Dánsko** (3,1 %), **Estónsko** (2,5 %), **Spojené kráľovstvo** (Anglicko a Wales – 2,3 %) a **Bulharsko** (2,1 %).

- Väčšina menej problémového užívania amfetamínov sa uskutočňuje v rámci rekreačného užívania, najmä v súvislosti s hudobno-tanečnými podujatiami, pričom užívanie drogy podľa všetkého užšie súvisí s určitými hudobnými žánrami.
- Údaje o užití amfetamínov aspoň raz za život v tomto prostredí sa medzi mladými ľuďmi veľmi líšia, v niektorých štúdiách v **Českej republike**, **Maďarsku**, na **Slovensku** a v **Spojenom kráľovstve** sa uvádza úroveň užívania v rozsahu 30 – 70 %.
- Z dlhodobého hľadiska sa objavujú náznaky, že aspoň v niektorých krajinách pozície amfetamínu v nočnom živote preberajú kokaín, extáza alebo nové látky, ako je mefedrón.

Regionálna analýza problémového užívania amfetamínu a metamfetamínu

- V západoeurópskych a juhoeurópskych krajinách je problémové užívanie amfetamínov zriedkavé, ale v niektorých krajinách a v rámci konkrétnej populácie problémových užívateľov drog môže dosiahnuť určitú mieru dôležitosti.
- V mnohých krajinách severnej, východnej a strednej Európy tvoria užívatelia amfetamínov, často injekční, podstatnú časť problémovej populácie užívateľov drog.
- V takejto širokej zemepisnej oblasti sa objavuje niekoľko výrazných schém užívania. Najzreteľnejšou schémou je pretrvávajúci problém užívania amfetamínu vo **Švédsku** a vo **Fínsku** a historický problém užívania metamfetamínu v **Českej republike**, ktorý zasahuje aj **Slovensko**.
- Odhadovaný počet 16 296 (12 000 – 22 000) problémových užívateľov amfetamínu vo **Fínsku** (v roku 2005) tvorí približne tri štvrtiny z celej populácie problémových užívateľov drog. V prípade **Českej republiky** a **Slovenska** sú dostupné najnovšie údaje o množstve problémových užívateľov metamfetamínu, ktorých počet sa v prvej uvedenej krajine odhaduje na 21 200 (20 700 – 21 800) podľa údajov z roku 2008 a na 8 083 (5 783 – 15 742) na Slovensku v roku 2007. Podľa centrálnych odhadov v týchto troch krajinách počet problémových užívateľov amfetamínov na 1 000 obyvateľov vo veku 15 – 64 rokov predstavuje 4,7 (**Fínsko**), 2,9 (**Česká republika**) a 2,1 (**Slovensko**).
- Postihnuté sú aj ďalšie krajiny v týchto regiónoch vrátane **Estónska**, **Litvy**, **Lotyšska** a **Nórska**, v ktorých sa amfetamíny často podávajú injekčne, a **Dánska**, kde sa droga podľa údajov prevažne šnupe.

Reakcie na problémové užívanie amfetamínov

- Ukončenie návykového užívania amfetamínov sa nepovažuje za ohrozujúce život a je možná úspešná detoxifikácia.
- Možnosti liečby dostupnej pre užívateľov amfetamínov odzrkadľujú v celej Európe národné schémy a históriu problémového užívania amfetamínov.
- V západných a južných krajinách Európy sú liečebné systémy špecializované predovšetkým na riešenie potrieb užívateľov opioidov, najmä na substitučnú liečbu závislosti od opioidov.
- V krajinách severnej a strednej Európy, ktoré majú dlhoročné skúsenosti s liečbou užívania amfetamínov, sú niektoré programy zamerané na potreby užívateľov amfetamínov.
- V iných stredoeurópskych a východoeurópskych krajinách je výrazné problémové užívanie amfetamínov pomerne novým javom. Systémy liečby v týchto krajinách sa teda vyvinuli v prvom rade smerom k poskytovaniu služieb problémovým užívateľom opioidov a zdá sa, že pri riešení potrieb užívateľov amfetamínov narážajú na problémy a nedostatky.